

ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ СТРАТЕГІЙ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ В ТРАЄКТОРІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Алейнікова М.Г.

старший викладач

Бобрівник С.Л.

старший викладач

Гайдученко С.В.

викладач

кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

АКТУАЛЬНІ ВИКЛИКИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИМ МОВАМ У ДВНЗ «КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. ВАДИМА ГЕТЬМАНА»

Анотація. Дана стаття розглядає проблеми впровадження дистанційного навчання іноземним мовам в освітнє середовище немовного ВНЗ. Визначено особливості дистанційного викладання іноземних мов, ураховуючи методичні, технічні та соціокультурні чинники. Проаналізовано виклики, які постають перед розробниками дистанційних курсів та запропоновано способи їх вирішення.

Ключові слова: дистанційне навчання, іноземні мови, виклики, інформаційні технології, синергія, крос-культурне середовище, інновації, інтеграція.

Abstract. This article examines the problems of introducing foreign languages distance learning into the educational environment of a non-linguistic university. The features of e-teaching are determined, considering methodological, technical and socio-cultural aspects. The authors analyze the challenges faced by the developers of distance courses and propose the ways to solve them.

Key words: distance learning, foreign languages, challenges, information technologies, synergy, cross-cultural environment, innovation, integration.

В умовах глобального крос-культурного середовища і стрімкого розвитку інформаційних технологій в усіх сферах життя великої популярності набувають дистанційні технології в освітньому просторі. В останні роки кількість студентів, які навчаються на дистанційній формі, зростає завдяки мобільності освіти. Це пов'язано, насамперед, з модернізацією системи освіти, конкурентоспроможністю вітчизняних та світових університетів, створенням відповідних методик викладання в дистанційному форматі. Інтеграція освітніх процесів і запровадження світового досвіду використання інформаційно-комунікаційних технологій за допомогою електронних засобів та сучасних гаджетів є основою роботи сучасного викладача в дистанційному режимі. На сьогодні освіта вимагає безупинно розширювати своє сприйняття комплексності світу та формування інформаційного суспільства, що і є метою дистанційних форм навчання. Вони уможливають доступ громадян до освітньо-професійних програм вищої освіти з використанням сучасних інформаційних ресурсів; реалізацію навчальних та наукових ресурсів і підвищення якості навчання за рахунок інноваційних методів;

індивідуальний підхід; сприяють розвитку особистості з метою подальшого самостійного навчання впродовж життя.

Історично дистанційне навчання виникло у 1840-х роках, коли Ісаак Пітман запропонував навчання через поштовий зв'язок для студентів Англії, а вже в 1858 році Лондонський університет був першим закладом вищої освіти, який запровадив курси, пропонуючи отримання ступеню людям, що не мали змогу особисто відвідувати заняття. Одним з яскравих історичних прикладів ефективного дистанційного навчання є той факт, що в 60-х роках минулого сторіччя Нельсон Мандела вивчав Право в Лондонському університеті, перебуваючи в ув'язненні на острові Роббен [1]. Через півстоліття комп'ютеризація освіти стала великомасштабною інновацією, що прийшла в навчальні заклади. Запровадження дистанційних технологій в освітній процес зумовлене стрімким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, поширенням міжнародної академічної мобільності студентів, підвищенням інтенсивності трудової діяльності та зростаючою конкуренцією за робочі місця, широкою популярністю освітніх інтернет-порталів, які пропонують онлайн курси.

На сьогоднішній день у світі існує значне число *e-learning* платформ для організації електронного навчання, наприклад: *Blackboard*, *Прометей*, *ATutor*, *Dokeos*, *Moodle* та багато інших. Фактично, курс дистанційного навчання — це не лише текст занять, а цілісний процес, що включає пошук необхідної інформації в мережах, обмін листами, як з кураторами курсу, так і з іншими студентами, звернення до баз даних, періодичних інформаційних видань, які розповсюджуються через інтернет [2]. Можемо зазначити, що популярність дистанційних форм навчання зумовлена природними процесами та змінами, які відбуваються у світі. Прорив у розвитку комп'ютерних технологій початку ХХІ сторіччя зробив можливим перехід від класичного університету до віртуального, який має свої переваги в сфері надання послуг освіти [3].

У порівнянні зі світовим досвідом, в Україні використання дистанційних технологій усе ще знаходиться на етапі становлення, хоча значна кількість провідних вітчизняних університетів уже успішно інтегрували дистанційні курси в свої освітні програми. Наразі розробники дистанційних курсів стикаються з певною низкою викликів у процесі впровадження своїх курсів, тому вони приділяють особливу увагу покращенню власно створених продуктів, ураховуючи відповідні методики викладання, тим самим підвищуючи якість освіти. Багато зарубіжних і вітчизняних науковців, методистів і педагогів займаються дослідженням проблем використання новітніх інформаційних технологій у системі освіти такі, як О. Андрєєв, Є. Белова, В. Кухаренко, А. Бернадський, О. Олійник, В. Ковалев, В. Баженова, П. Марков, В. Беспалько, В. Вороніна, Р. Гуревич та інші.

Працюючи над проблемами ДО (дистанційної освіти) майже всі дослідники підкреслюють переваги і недоліки такої форми навчання, а також акцентують увагу на тому, що в процесі розробки та запровадження дистанційного курсу перед нами постають певні проблеми або виклики.

Розробник онлайн простору *EmergingEdTech* Келлі Волш висловлює цікаву думку: незважаючи на більш гнучкий графік та інші переваги, дистанційні форми навчання вимагають такі ж самі об'єми підготовки та виконання роботи, як і традиційні. У своїй статті він виокремлює 7 основних викликів, які постають перед студентами під час роботи з дистанційним курсом, а саме:

- постійний доступ до мережі інтернет;
- необхідність мати сильну самомотивацію;
- проблема спілкування з викладачем в індивідуальному порядку;
- великі обсяги самостійної роботи;
- несприйняття онлайн освіти з боку оточуючих;
- відсутність соціального студентського життя;
- відсутність атмосфери студентського життя [4].

Звичайно, проведення власного дослідження допоможе студенту зрозуміти, який вид освіти, класичної або дистанційної, більш збігається з його побажаннями і можливостями, та зробити власний вибір.

Варто зазначити, що не тільки студенти постають перед викликами дистанційних технологій у навчанні, а і розробники подібних курсів. Перед ними виникають певні проблеми та питання, які необхідно вирішити в процесі створення свого авторського продукту. Ми хочемо акцентувати увагу на специфіці розробки дистанційних курсів з іноземної мови в немовних ВНЗ, оскільки сучасне суспільство має потребу в спеціалістах, які володіють іноземною мовою в рамках своєї професійної діяльності, а також на побутовому рівні.

На сьогоднішній день вищі заклади освіти постають перед проблемою зменшення кількості аудиторних годин та збільшення годин самостійної роботи студентів. Таким чином, «роль викладача в навчальному процесі трансформується: поступово втрачає актуальність функції викладача як основного джерела інформації, він перетворюється на організатора, консультанта, керівника та експерта самостійної роботи студентів»[5, с. 239]. Усе це потребує більш ефективних засобів навчання, які виконуватимуть наступні функції: інформаційну, формувальну, систематизуючу, контролюючу та мотиваційну. Цим вимогам можуть відповідати новітні комп'ютерні засоби навчання, а саме: електронні посібники, мультимедійні курси, тренінгові програми та дистанційне навчання взагалі.

У 2001 році у ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана» була створена лабораторія дистанційного навчання, у якій розроблялись перші дистанційні курси для інтегрованого навчання на базі платформи *WebCT* для магістерських програм. Протягом декількох років розробники курсів удосконалювали свої праці і згодом почали використовувати ще й платформу *Moodle*. 2013 рік став переламним у розвитку дистанційної освіти в Україні. Положенням «Про дистанційне навчання», затверджене наказом Міністерством освіти і науки України від 25 квітня 2013 року за №466, було визначено (п. II.2.1), що дистанційне навчання реалізується як шляхом використання технологій дистанційного навчання для забезпечення навчання в різних формах, так і шляхом застосування дистанційної форми як окремої форми

навчання, а наказом МОН від 30.10.2013 р. №1518 були сформульовані вимоги до вищих навчальних закладів та закладів післядипломної освіти, наукових, освітньо-наукових установ, що надають освітні послуги за дистанційною формою навчання з підготовки та підвищення кваліфікації фахівців за акредитованими напрямами і спеціальностями. Цього ж року було прийнято рішення щодо участі КНЕУ в запровадженні дистанційного навчання, у результаті чого згідно наказу МОН України №391 від 01.04.13 р. «Про затвердження тимчасових критеріїв щодо перевірки готовності ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» до проведення педагогічного експерименту з дистанційного навчання для підготовки фахівців відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнів» та листа МОН України №1/11-9302 від 01.06.2013 р. нашому університету було дозволено, починаючи з 2013 року, готувати фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр за дистанційною формою за дев'ятьма напрямами підготовки [6].

Згідно з цими наказами та положеннями викладачами кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації факультету Міжнародної економіки і менеджменту Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана розроблені дистанційні курси «Іноземна мова (англійська)» (для 1–2 курсів) та «Ділова мова (англійська)» (для 3–4 курсів), що було зумовлено потребою оптимізації навчання і розширення послуг освіти, які надає університет. Вирішення подібної задачі вимагає залучення нових конструктивних та креативних ідей, а також урахування специфіки дистанційного викладання іноземних мов, яка пов'язана з його міждисциплінарною природою. Завдання викладача — поєднати новітні інформаційні технології з власне методикою викладання. Основною методичною проблемою вважається відсутність спільного підходу до розробки методики практичних курсів дистанційного навчання іноземних мов [5, с. 240].

Слід зазначити, що програма для студентів ДО та стаціонарної освіти є ідентичною, тобто студенти повинні однаково ефективно оволодіти різними видами іншомовної діяльності. Таким чином, викладач ДО має вдало підібрати інструменти для імплементації існуючої методичної бази в дистанційний освітній простір, ураховуючи всі аспекти дистанційного курсу. На сьогодні на кафедрі викладаються ці дисципліни на I–III курсах дистанційної форми навчання, кількість студентів у групах 11–13 осіб, які навчаються за кордоном в університетах Європи та світу на денній формі навчання і, таким чином, мають можливість здобувати кілька вищих освіт одночасно.

Розробка курсу дистанційного навчання іноземної мови ставить перед власне розробником певні виклики, які потрібно брати до уваги.

Насамперед, це перехід від класичного навчання до віртуального, першочерговою основою якого є необхідність мати ефективну телекомунікаційну підтримку (комп'ютер, можливість постійного доступу до якісного інтернету для спілкування через дистанційний курс або скайп-зв'язок).

На нашу думку саме викладачі іноземних мов ДО постають перед найсерйознішими викликами, оскільки метою навчання є розвиток навичок різних

видів мовленнєвої діяльності, тобто формування комунікативної компетенції (практичне володіння іноземною мовою). Але безпосередня зустріч викладача зі студентами відбувається не частіше одного разу за семестр, що зобов'язує використовувати такі навчальні матеріали та види робіт, які дадуть змогу ефективно забезпечити навчальний процес. Саме тому важливим аспектом є визначення способу міжособистісного спілкування. Тут велику роль відіграє індивідуальний підхід до кожного учасника дистанційного курсу: робота викладача вимагає регулярного моніторингу виконання завдань і вчасної реакції на активність студентів, що забезпечує оперативний зворотній зв'язок з викладачем в електронній формі. При налаштуванні параметрів завдань курсу також слід враховувати той фактор, що студенти ДО можуть знаходитись у різних країнах і в різних часових поясах.

Робота з дистанційними курсами вимагає постійного оновлення навчально-методичної бази. У зв'язку з трансформаціями інформаційного середовища, інтеграційними процесами і зміною реалій навколишнього світу, необхідно брати до уваги актуальність, адекватність, новітність поданої інформації, слідкувати за осучасненням навчально-методичних матеріалів.

Слід зазначити, що віртуальний освітній простір потребує відповідного подання інформації в ДО, наприклад, традиційні лекційні матеріали можна вдало викласти у формі презентацій (*Power Point, Google, Prezi, Canva* та ін.), що забезпечить краще сприйняття з боку студентів. Для створення аудіозаписів для аудіювання, яке є неодмінною частиною вивчення іноземних мов, можна використати такі онлайн ресурси, як *Text-to-Speech, Acapela* та інші.

Окрім технічних і методичних аспектів дистанційного викладання іноземних мов набувають важливості соціокультурні чинники, такі як урахування факторів міжкультурної комунікації. Потрібно зазначити, що для успішного викладання курсу в інтернаціональних групах необхідно розуміти особливості різних культур, що дозволить зробити спілкування зі студентами більш ефективним. Інтернаціональні студенти, особливо ті, хто постійно перебувають в англomовному просторі можуть надати ресурси, якими вони володіють, що сприятиме синергії когнітивної діяльності викладачів і студентів, забезпечуючи таким чином інноваційність і ефективну співпрацю тандему викладач-студент. Тут була б доцільною така форма роботи, як організація веб-конференцій, що дозволило б реалізувати діалог культур у режимі онлайн та мотивувало використання іноземної мови в реальному спілкуванні.

Особливу увагу хочемо приділити безпосередньо мотивації студента в умовах обмеженого комунікативного простору, тобто знайти способи, які допоможуть стимулювати студента до навчання.

Цілий ряд рекомендацій для розвитку самостійності в умовах дистанційного навчання висвітлюється американськими дослідниками. Вчені наводять принципи підвищення мотивації у дистанційному навчанні:

- 1) Підготовка навчального середовища.
- 2) Постанова цілей навчання.
- 3) Організація навчальних матеріалів.

- 4) Керування успіхами у навчанні.
- 5) Оцінка ефективності навчання.
- 6) Створення власної ефективності [7].

Саме для більш успішної участі в дистанційних курсах при дистанційному навчанні дослідники пропонують викладачам дотримуватися наступних рекомендацій:

- мати чітке уявлення про вимоги часу, про очікування від курсу;
- навчити студентів учитися дистанційно;
- бути зразком доброї участі в курсах;
- бути готовим пом'якшити вимоги курсу за необхідності;
- зв'язатися зі студентами, які не беруть участь у дистанційному курсі і запросити їх до участі;
- створити теплу, затишну і безпечну атмосферу для участі [8].

Головна мета дистанційної освіти — надавати освітні послуги студентам у глобальному середовищі і значна роль у цьому процесі відводиться методам активного пізнання, методам програмованого навчання, самоосвіті та дистанційному навчанню. Наразі існує низка невирішених проблем і викликів, які постають перед викладачами та розробниками дистанційних курсів. Зростаючі вимоги ринку праці щодо сукупності компетентностей випускників економічних університетів призводять до необхідності постійного вдосконалення та актуалізації методичної бази з метою побудови освітнього процесу за студентоцентрованою моделлю. Робота в цьому напрямку розкриває широкі перспективи для подальшого розвитку освіти, підвищення конкурентоздатності в умовах глобального крос-культурного середовища. Слід зазначити, що запровадження дистанційних курсів з іноземної мови в нашому ВНЗ вимагає від розробників відповідних академічних і соціокультурних компетентностей, що сприятиме успішній інтеграції університету в міжнародне освітнє співтовариство.

Література

1. «From Correspondence Courses To MOOCs: The Highlights Of Distance Learning Over The Ages» Lauren Gensler, FORBES. Режим доступу: <https://www.forbes.com/sites/laurengensler/2014/02/12/from-correspondence-classes-to-moocs-the-highlights-of-distance-learning-over-the-ages/#ee61ef77690b>
2. Вишнівський В.В., Гніденко М.П., Гайдур Г.І., Ільїн О.О. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів. Навч. посіб. — К.: 2014. — Режим доступу: http://www.dut.edu.ua/uploads/1_786_40131752.pdf
3. Дацюк В.Б. Перспективи дистанційної освіти та віртуальних університетів в Україні [Електронний ресурс] / В.Б. Дацюк. — Режим доступу: <http://mediacenter.uz.ua/data/daciuk.pdf>
4. Walsh K. 7 Challenges to be Aware of When Considering Distance Learning. — Режим доступу: <http://www.emergingedtech.com/2011/05/7-challenges-to-be-aware-of-when-considering-distance-learning/>

5. Олійник О.В. Інноваційні технології дистанційного навчання іноземної мови для студентів немовних ВНЗ / О. В. Олійник // Лінгвістичні дослідження: зб. наук. праць ХНПУ імені Г. С. Сковороди. — 2014. — Вип. 38. — С. 238–246.

6. http://idtn.kneu.edu.ua/ua/history_idtn/

7. Ley K. Motivating the distant learner to be a self-directed learner // 20th Annual Conference on Distance Learning and Teaching. — 2004.

8. Palloff R.M., Pratt K. Building learning communities in cyberspace. — San Francisco: Jossey-Bass, 1999. — Т. 12.

Андрійко В.І.

старший викладач

кафедри німецької мови

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

ВИКОРИСТАННЯ ПІСЕННОГО МАТЕРІАЛУ У ФОРМУВАННІ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ

Анотація. У статті розглядається роль пісні як цінного автентичного джерела у формуванні соціокультурної компетенції. Описуються етапи роботи над піснею і вправи для формування лексико-граматичних навичок і вмінь аудіювання, говоріння і письма.

Ключові слова: Французька як іноземна мова, інтертекстуальність, міжкультурна комунікація, соціокультурна компетенція, пісня як автентичний матеріал, етапи заняття, вправи.

Abstract. The paper discusses the role of the song as a valuable authentic source in the formation of socio-cultural competence of foreign language learners. It also singles out the stages of working on songs and suggests exercises for the development of lexico-grammatical skills as well as listening, speaking and writing competencies.

Key words: French as a foreign language, intertextuality, intercultural communication, socio-cultural competence, song as an authentic material, lesson stages, exercises.

Необхідність лінгвокраїнознавчого підходу у навчанні іноземних мов (далі ІМ) зумовлена потребами сучасної міжкультурної комунікації. Згідно з цим підходом розвиток комунікативних умінь студентів відбувається в органічному взаємозв'язку з формуванням їх соціокультурної компетенції, адже мова є невід'ємною частиною культури народу. Під соціокультурною компетенцією методисти розуміють знання правил і норм мовленнєвої і немовленнєвої поведінки носіїв мови, традицій, історії, культури та соціальної системи країни, мова якої вивчається [2].

Завдяки розвитку комунікаційних технологій в останнє десятиліття значно спростився доступ до актуальних тематичних матеріалів, що відображають суспільні та культурологічні реалії різних країн.

Однак, наявність навчальних матеріалів, що відповідають вимогам сьогодення, є лише одним із складників досягнення успішності навчального процесу. Іншим важливим чинником є пошук і застосування методик викладання іноземної мови, які б гармонійно поєднували використання інтерактивних і